

ดอกไม้โบราณคดีไทย ๘

โดย บัณฑิตกุล ๒๗

๒๕ ตะบบ

"ชงโคตะโกตะขบหว่า ต้นตุมกาทาฟากลง
ชอบกลต้นมหาหงส์ มะเดื่อคกลูกนมแมว"

วรรณคดี : กาพย์ห่อโคลง "นिरาศธารทองแดง"

พระนิพนธ์ : เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร ไชยเชษฐาสूरियวงศ์(เจ้าฟ้ากุ้ง)

ต้นตะขบ กล่าวขาน Malayan Cherry West Indian Cherry, Jam tree, Calabura

นามลาติน Muntingia calabura

ไม้สูงค่า แต่ด้อยราคา หางายจ้ง

ถิ่นกำเนิด อเมริกากลาง อเมริกาใต้

มีทั่วไทย หลายหลากชื่อ ตะขบฝรั่ง,

หมากตะโก้เสะ,เพียนหม่า,ตากบ บ้าง

ครบฝรั่ง ยังเรียกอยู่ สุราษฎร์ธานี

ต้นตะขบ ดอกสีขาว ผลสีแดง

กิ่งกวางแผง แจ้งอยู่วงศ์Tilaceae

ผลทรงกลม ผิวบาง ทั้งหวานดี

กินทั้งปี ปรีสรรพคุณ สมุนไพร

รสหวานหอม กล่อมเกลา เข้ายาดี

ขับระดู ของสตรี ปวดเคียรหาย

ช่วยดูดซับ ขับคอเลสเทอรอล กร่อนลำไส้

ให้เคลื่อนไหว คลายเกร็ง มะเร็งเลื่อน

ทานเป็นยา ระบาย ไล่เสมหะ

ชางตานขโมย โภยพงะ ผละคลายเคลื่อนไหว

ดับอักเสบ เก็บกวาด พยาธิไส้เดือน

เหงื่อขับเลื่อน เลือดไหลคล่อง สมองแรง

เป็นอาหาร ของนก สัตว์บกชอบ

ปลูกตามขอบ ชลดา ปลายิ้มแฉ่ง

ปรงเป็นแยม แยมเป็นไวน์ ได้รสแรง

ราคาใช่แพง แกร่งคุณค่า นำอัศจรรย์

สถิตย์พันธ์ ธรรมสถิตย์

ย้อนหลังไปเนิ่นนานหลายสิบปี

บ้านฉันมีตะขบต้นสูงใหญ่

แม่กิ่งก้านได้ร่มเงาเราตริงใจ

มีลูกให้เหล่านกกาอาศัยกิน

เคยไปเก็บลูกตะขบเอามาเล่น

สมมุติเป็นอาหารได้ตั้งใจฉิวล

ชายข้าวแกงชายขนมสมดังจินต์

คนซื้อกินใช้กระดาษาวาดเป็นสตางค์

มาบัดนี้ที่บ้านไม่มีตะขบ

แต่เมื่อทบทวนความหลังยังกระจ่าง

ยามใดที่เห็นตะขบอยู่ริมทาง

มิได้รำลึกเรื่องเก่าดังเล่ามา

อุไรรัตน์ ภาสกาภรณ์

เรื่องตะขบ จบแล้วหนา อย่าได้พบ

กลอนเรื่องจบ จบไม่สวย ม้วยแน่ฉัน

ให้ปวดหัว มัวตา แสบบ้านนั้น

สถิตย์พันธ์ นั้นหัวร่อ งอหายเลย

ส่งมาเถิด เรื่องใดนั้น ฉันได้หมด

ใช้ไปปิด มดเท็จหนอ ขอเอื้อนเอ่ย

ขออย่างเดียว ฉันเสียวันนี้ ไม่ดีเลย

สหายเอ๋ย คำลงท้าย ตรงให้ที่

คำลงท้าย ใช้แม่กับ สลบแน่

กำไม่แบ แม่กดดู หดหู่นี้

แม่กนั้น เล่นปั่นแปะ นั้นแหละดี

แม่เกอวนี่ มีมาให้ ตายแน่นอน

หยอกเข้าเล่น ให้ชันหนา เพื่อนยาเอ๋ย

ส่งมาเลย ไม่เคยย่าน(กลัว) อาจารย์สอน

ผ่านเรื่องยาก ลำบากไซ้ไร ไม่ม้วยมรณ

ได้ดีตอน สุดท้ายนั้น กันทุกคน

โกวิท ธีรวิโรจน์

5555 ครูโต้งว่าอะไรวะ

กรูให้ข้อมูลจะจะมาหลาย

นักเรียนเอาแต่มโนกันทุกราย

แล้วข้อมูลที่ร้ายมาจะว่าไง

แต่ที่ใช้กันมากก็ลูกแดง

และมีแฝงอีกนิดหน่อยค่อยมาใช้

นอกนั้นมโนมั่วว่ากันไป

เป็นตะขบจนได้นะครุณา

อันตัวฉันนั้นมีประสบการณ์

จากลูกหลานและที่เห็นเป็นภาษา

และบางอย่างก็ได้กระทำมา

ก็เลยวามโนติกว่าน่าพาที

และทุกคนก็เคยเห็นเคยกินตะขบ

ก็เลยครบกระบวนมโนศรี

หวังว่าครูได้คงไม่ว่านะครานี้

ก็มโนมันดีที่จะแต่งกลอน

อาานนท์ สรวิสูตร

ตะขบใหญ่ ไกลบ้าน เคยพานพบ

ยีนสงบ พุ่มแกว่งไกว ให้หวนหา

เปลือกลำตัน สีเทาเรียบ เปรียบกานดา

รู้ไหมว่า ยังคะนึ่ง คิดถึงนาง

เคยเคียงข้าง อยู่ใกล้ ใต้ตะขบ

เคยได้พบ ได้บุจฉา ตอนฟ้าสาง

เคยยินเสียง ھرรษา ทุกท่าทาง

พบหน้านาง ช่างคมขำ จำนรรจา

ตะขบปลูก ลูกแดงจ้ำ น่าถนอม

รสหวานหอม ยังติดตริ้ง คะนึ่งหา

เก็บตะขบ ให้นำเสนอ เธอไม่มา

รู้ไหมว่า ใครห่วงมาก อยากรู้อยากเจอ

ตะขบโต ต้นใหญ่ ไปนานแล้ว

ทิ้งแต่แก้ว ให้ฉันไว้ ทำไมเหรอ

เผื่อรอแล้ว รอเล่า เผื่อรอเธอ

ตะขบเออ บอกเธอนิด คิดถึงจัง

ศรีวัฒน์ สุวรรณ

หน้าบ้านฉัน นั้นตะขบ คาคบใหญ่

ฉันกับเพื่อน ปีนขึ้นไป เล่นบ่อยบ่อย

กิ่งตะขบ ยังไม่หัก เพราะเด็กน้อย

เราต่างคน ต่างโหนห้อย คอยเล่นกัน

ตะขบแผ่ กิ่งก้าน เป็นร่มใหญ่

ไต้หวันไม้ เล่นขายของ ครอบสุขสันต์

เก็บลูกหวาน ที่ตกดิน กินทุกวัน

กินไม่ทัน ด้วยลูกหลาก ช่างมากมี

มีนกลน้อย คอยมากิน ลูกบนต้น

ลูกที่หล่น มีหนอนเจาะ เหมาะทุกที่

เราป็นป่วย เหมือนค้าง บ้างชะนี

ตะขบนี้ คิดถึงอยู่ ไม่รู้ลืม

ศกุนตลา ณ หนองคาย

ตอนเด็กเด็กชอบไปเก็บลูกตะขบ

เอามาขบกินได้แหว่ขายป่า

หวานอร่อยลูกกลมแดงแย่งนกมา

เรียกขานว่าลูกขบพบในป่า

สมัยนี้ลูกขบป่าหา กินยาก

ที่มีมากตะขบฝรั่งยังพอหา

แดงสุกใสลูกไม้ใหญ่พอดีนา

ก็เรียกว่าลูกขบพบในเมือง

ต้นตะขบไม้ทรงพุ่มมีใบเดี่ยว

ดอกสวยเขียวสีขาวเกสรเหลือง

ลูกสดเขียวยามสุกแสงแดงมะเรือง

รสออกเขื่องนกชอบกินบินไปมา

ตะขบเอ๋ยใครได้พบตะขบเจ้า

พะวังเฝ้าคิดถึงคะนึ่งหา

อยากไปหาตะขบป่าทุกเวลา

ใครเล่าหนาเก็บตะขบไปขบกิน

ขอบใจนะอาโกที่ลอกไป

ฉันดีใจไม่ตำหนิไม่ติฉิน

เราก้เคยลอกของเพื่อนเป็นอาจินต์

แค่บ่นวินัยใช้ทั้งบทขอจบเอย

จตุพร สุวรรณปากแพรก

ช่างเป็นภาพ เลื่อนรางเล่า เจ้าตะขบ

อยู่บ้านนอก จริงนั้นหนอ ขอภัย

พยายาม นึกตริกตรอง สมองที่ม

นึกไม่ออก บอกไม่ถูก ทุกข์มาพลัน

ไม่เป็นไร ไยต้องท้อ ขอสู้น้อย

ขอตั้งหลัก พักใหญ่หนอ รอช้าไย

แอบเหล่มอง ของjatuporn อย่าค้อนหนอ

เอามาเสริม เต็มต่อ หนอบทกลอน

“ตอนเด็กเด็ก ชอบไปเก็บ ลูกตะขบ”(จตุพร)

เกรงครูเห็น ประเด็นเกิด เลยเถิดนา

ยกมือตบ หน้าผาก สักป่าบใหญ่

ตะขบไซ้ไร ไม่ซาบซึ่ง ตรึงใจนั้น

มันเชื่องซิม ไม่ซิมซับ ไม่รับนั้น

สติตย์พันธ์ ท่านสั่งหนอ ก้อทำไป

ฉันค่อยค่อย อ่านดู พอรู้ได้

เอ้ารีบไป ให้เร็วรี ดีแน่นอน

ฉันลอกต่อ ขอนิดหนึ่ง ซึ่งใจหล่อน

เฉพาจะตอน ที่เพราะนั้น ฉันเอามา

มาแอบหลบ ครูกินหน้อย อร่อยหนา

กลัวครูด่า ว่าเอนั้น มันน่าอาย

“สมัยนี้ ลูกขบป้า หากินยาก”(จตุพร)

แสนลำบาก ยากยิ่ง มิ่งสหาย

อยู่บ้านป้า อย่าคิดว่า หาสบาย

มันไม่ง่าย ไขลวงหลอก บอกเพื่อนที่

ขอขอบคุณ jatuporn นักกลอนใหญ่

ฉันนี้ไซ้ ใต้แอบหนอ ขอลอกนี้

เนื่องด้วยฉัน มีเรื่องด่วน รบกวานที่

ขอโชคดี มีชัย ให้ jatuporn

ขอไชโย โห้ฮ้วนนั้น ฉันส่งแล้ว

ต้องขอแจว ก่อนหนา ไขลาก่อน

ยังยึดมั่น สัมพันธ์รัก กับนักกลอน

เอาไว้ตอน เย็นนั้น ฉันกลับมา

โกวิท ธีรวิโรจน์

แคร่ไม้ไผ่ วางใต้ ต้นตะขบ

เย็นสงบ แหล่งที่พบ ร่วมสังสรรค์

ชิงช้าน้อย ห้อยอยู่ เคียงคู่กัน

ดุษวรรค์ วันเยาว์ คราวล่วงเลย

ดอกพราวขาว บานเต็มกิ่ง สี่รอกอย

ผลพวงน้อย ชมพู่ห้อย มีอาจเฉย

ปิ่นเก็บสอย อร่อยหวาน อิ่มเอมเอย

วันวานเคย พึ่งพาเจ้า ให้เหงาคลาย

กาลแปรเปลี่ยน ตะขบน้อย พลอยกระทบ

มากเคยพบ บัดนี้ ลี้หดหาย

ข้างป่าละเมาะ ริมทาง บ้างประปราย

ย้าเตือนใจ มิมีใด ที่จั้ง

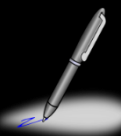
พบครั้งใด น้อมให้ ใจเริงร่า

ถ้าคุณค่า สมุนไพร ให้ความหวัง

บรรเทาหิว แก้ไข บำรุงกำลัง

อีกทั้งยัง ให้นือไม้ ไว้ใช้งาน

กุศล คำเพราะ

ตะขบใหญ่หลังบ้านสุพรรณบุรี ได้เป็นที่นกกาอยู่อาศัย

ฟังนกร้องเรงรำชื่นฉ่ำใจ เหมือนอยู่ในพงป่าวนาวรรณ

ทุกทุกเข้ามองดูนกคู่หนึ่ง เดินคลอเคลียหวานซึ่งตรึงใจฉัน

ส่งจุกจิกเอียงคอหยอกล้อกัน เกือบทุกวันเจนจิตจำติดตา

วันนี้นกตัวเดียวเหลือयरอคู่ เธอไปอยู่แห่งไหนให้โหยหา

หรือถูกใครทำร้ายไม่เมตตา หรือลืมน่าตรงนี้มีเพื่อนรอ

ตะขบยืนต้นตะกุ่มคุ่มลมฝน นกจะหมั่นหมองเศร้าหรือเปล่าหนอ

จะคอยวันคู่เขาเคล้าเคลียคลอ เราเองก็คงสุขใจไปด้วยกัน

ชวลีรัตน์ สวัสดิ์

ต้นตะขบอบอวลชวนชิมรส สีแดงสดรอรอยไม่น้อยหนา
ลูกสีแดงเหมือนแก้มของกานดา พรารถนาจะจุมพิตยามนิทรา
ตะขบเจ้าให้ร่มนำชมนัก พุ่มพร้อมพริกใหญ่ยิ่งอิงพฤกษา
ใต้ร่มเจ้าเรานั้นสุขสันต์นา ยามเวลาตกเย็นเป็นตั่งวง

รอบต้นเจ้าเราทำเป็นม้านั่ง กลมกลมมั่งเหลี่ยมมั่งตามประสงค์
ล้อมวงกันกินเหล้าเคล้าองงค์ ยามค่ำลงก้งแล้วหลับพับคาไป

ตะขบน้อยกลอยใจของเด็กเด็ก ตอนเล็กเล็กพ่ออุ้มชูดูพุ่มไทร
มีลูกแดงแดงอยู่ใต้บังใบ พ่อเก็บให้ได้มากินลิ้นละมุน

เดี๋ยวนี้เรารอให้ได้มีหลาน จะได้พานพาอุ้มไปให้ไออุ่น
และชวนไปหาตะขบเจ้าเอามาคุณ ในปากลุ่มลิ้มละมัยคล้ายเราเจอ

ตะขบเจ้าเยาวมาลย์มาพานพบ ร้องเรารบให้เก็บเอากับเราเสมอ
ทุกทุกครั้งที่พบเจ้าและได้เจอ เจ้าจะร้องเอาตะขบเออเอ้อติดใจ

อานนท์ สรวิสูตร

เคยตามติดเป็นลูกศิษย์พี่ตีพร้อม จึงห้อมล้อมท่องไปหลากหลายแห่ง
เป็นครูพักลักจำการสำแดง แม้ไม่แกร่งเท่าครูก็รู้บ้าง
พื่บอกว่าบ้านจะตีมีเสียง(นก)ร้อง เราควรต้องปลูกตะขบไว้สักอย่าง

เป็นอาหารนกนี้ที่ปลายทาง

มนต์ไม่จางนงมาแน่แท้ยกริง

จำเนียรกาลผ่านหลายปีเมื่อมีบ้าน

มีตะขบแบ่งบานงานที่หวัง

นกเต็มบ้านร้องบรรเลงเพลงให้ฟัง

แถมพรุพรังชี้ใส่รถหมดมูตเลย

สุวิทย์ เทียรทอง

ลูกกลมแดงเล็กเล็กเต็กเต็กชอบ

เคี้ยวหวานกรอบชื่นใจใครจะเหมือน

เคยปีนป่ายเก็บกินมิลึ้มเลื่อน

เล่นกับเพื่อนใต้ตะขบครบทุกคน

ดอกตะขบสีขาวพราวเต็มต้น

ร่วงโรยหล่นพรางตาน่าฉงน

ไม่ช้านานลูกเริ่มแดงช่างน่ายล

นกบินวนว่อนเวียนเพียรจิกกิน

แสนเสียดายวันนี้ไม่มีตะขบ

ลูกหลานอยากจะพบเผ้าถวิล

เห็นแต่รูปจากอากูดูจนชิน

และได้ยินเรื่องแม่เล่าเท่านั้นเอย

ดวงพร เดชกุลทอง

เมื่อยังเล็กเด็กน้อยคอยวิ่งเล่น

บ้านสวนเป็นธรรมชาติคาซไม้ผล

สารพัดปลูกดูอยู่ฝั่งธน

บางขุนนนท์ร่มรื่นแสนชื่นใจ

มีตะขบต้นใหญ่อยู่ในบ้าน

ตรงกลางลานลมพัดกิ่งก้านไหว

เสียงนกกาแจ้วหวานกังวานไกล

โผผินไปเบิกบานละลานตา

ตะขบไทยต้นใหญ่สูงตระหง่าน

ยามดอกบานล่องหล่นบนเกศา

กลีบสีขาวเบาหวิวลิวลอยมา

สวยติดตารูปไข่ปลายกลีบมน

ผลตะขบสีแดงแฉ่งรสหวาน

แก้อาการปวดหัวม้วล้บสน

ใช้บำรุงเพิ่มกำลังพลังตน

ทั้งใบต้นใช้ประโยชน์ได้มากมาย

เหล่านกมากากินแล้วบินจาก

ตะวันพรากกลับไปน่าใจหาย

ทิ้งตะขบยีนเศร้าเหงาเดียวดาย

ยามพระพายแผ่วพัดสะบัดใบ

มาวันนี้ไม่มีแล้วต้นตะขบ

สุดจะหลบพายุผ่านต้านไม้ไหว

ล้มถอนรากต้นเอนระเนนไป

แสนอาลัยได้แต่จำรำอาวรณ์

อัญชลี ณ เชียงใหม่

